linijas, R, PR pilkapio dalis sunaikinta geležinkelio griovio.

2001–2002 m. ištirta 519,75 m^2 bendro ploto. Pilkapis 28(5) su duobėmis ir grioviu buvo 24 m skersmens, 0,35–0,5 m aukščio. Akmenų vainikas – 16 m skersmens, krautas ant pagrindo (buvusio žemės paviršiaus), dalis akmenų Š, ŠV nuslinkę į duobę 1. Vainikas krautas vidutiniškai iš 34x28x20 cm dydžio akmenų. Pilkapį iš Š, V, P juosė ištisinis apie 40 m ilgio, 2,6–4 m pločio, iki 1,2 m gylio C raidės formos griovys.

Pilkapyje 28(5) rasti du degintiniai kapai. Kapas 1 buvo rastas P pilkapio dalyje, 18 cm gylyje nuo sampilo paviršiaus, prie akmenų vainiko. Kapo 1 įkapės: siauraašmenis pentinis kirvis ir antskydis (umbas). Smulkiai sudegę kauliukai koncentravosi 19 cm gylio duobutėje. Kapas 2 buvo centrinėje pilkapio 28(5) dalyje, matyt, perkastas ir sunaikintas vykdant geležinkelio remonto darbus, be įkapių.

Pilkapis 28(5) datuotinas VIII–XI a.

SUDOTA BARROW CEMETERY

In 2002–2002 the NM explored barrow 28(5) in Sudota I Barrow Cemetery (Švenčioniai district). Two cremation graves were found in the barrow. In barrow 1 an axe with narrow blade and blunt end and shield boss were found. The finds are dated to the 8th – 11th centuries.

SENŲJŲ MACELIŲ PILKAPYNAS

Jonas STANKUS

Senųjų Macelių pilkapynas (A 1055P) yra Senųjų Macelių kaime, Rūdninkų sen., Šalčininkų r. Šis pilkapynas jau paminėtas F. V. Pokrovskio sudarytame Vilniaus gubernijos archeologijos žemėlapyje (*Археологическая карта Виленской губернии,* Вильна, 1893, c. 65). Jį mini P. Tarasenka (P. Tarasenka, *Lietuvos archeologijos medžiaga,* K., 1928, p. 176), A. Tautavičius (*LAA,* V., 1977, t. 3, p. 102) ir kt.

1933 m. Senųjų Macelių pilkapyną tyrinėjo VU. Tyrinėjimų, kuriems vadovavo H. Cehak-Hołubowiczowa, metu ištirti 23 pilkapiai. Paskelbta trumpa šių tyrinėjimų informacija (W. Hołubowicz, Pięc lat pracy terenowej Muzeum Archelogicznego Universitetu Stefana Batorego w Wilnie (1933–1937), *Rocznik Archeologiczny,* Wilno, 1937, t. 1, p. 84).

2001–2002 m. pilkapyne ištirti 2 pilkapiai. 2001 m. ištirtas pilkapis 14 (plane 1x). Tyrinėjimų medžiaga trumpai paskelbta (žr. *ATL 2001 metais,* V., 2002, p. 95–96).

2002 m. rugpjūčio mėn. 12–29 d. Senųjų Macelių pilkapyne (A 1055P) buvo tirtas pilkapis 12 (plane 2x, 24 pav.). Šis pilkapis yra pilkapyno Š dalyje. 2,5 m į PV nuo šio pilkapio yra pilkapis 13, kurio sampilo viduryje matyti kastos duobės žymės. Atstumas nuo pilkapio 12 iki plento Š kryptimi – 22 m. 22,5 m į ŠR nuo pilkapio 12 yra pilkapis 8.

Pilkapio 12 (2x) paviršius apaugęs eglėmis ir pušimis – iš viso 14 medžių. Jų storis – 10–20 cm, kai kurie dar storesni. Daugiausia medžių augo ŠV sampilo dalyje. Prieš kasinėjimus šie medžiai buvo nukirsti, paliekant 3 storiausias egles sampilo ŠV dalyje.

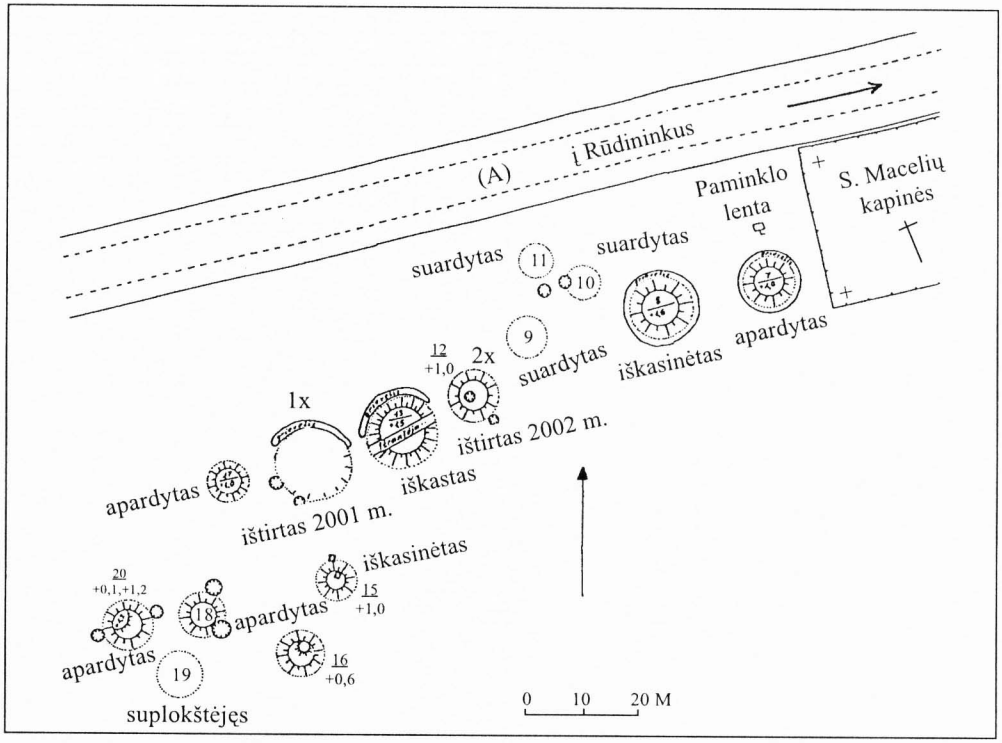

24 pav. Senųjų Macelių pilkapyno (A 1055P) Rūdninkų sen., Šalčininkų r. situacinis planas.
J. Stankaus brėž.
Fig. 24. Situational plan of Senieji Maceliai barrow cemetery (A 1055P). Rūdninkai, Šalčininkai district.

Pilkapio 12 centrinėje dalyje matėsi duobės fragmentai. Jos ilgis PV–ŠR kryptimi – apie 5 m, plotis PR–ŠV kryptimi – apie 3 m. Atrodo, kad ši duobė buvo kasta „archeologų", kurie ir suardė centrinę pilkapio sampilo dalį ir čia buvusį (buvusius) kapą. Sampilo Š ir R papėdėje išlikę labai neryškūs griovio likučiai. Sampilo aukštis – 55–60 cm. Pilkapis netaisyklingo apskritimo formos, 100 m^2 dydžio (24 pav.).

Tyrinėjimų metu ištirta 10x10 m dydžio perkasa, kuri apėmė visą pilkapio sampilą ir jį juosusio griovio fragmentus. Iš viso ištirtas 100 m^2 plotas.

Pilkapio sampilas prieš tyrinėjimus suskirstytas ir tirtas ketvirčiais. Tarp jų paliktos 45 cm pločio kontrolinės žemės juostos (25 pav.; punktyrinės linijos).

Tiriant sampilą jo paviršiuje matėsi pilkšvas smėlis, giliau jis šviesėjo. Kai kuriuose kvadratuose, gelsvame smėlyje, pasimatė tamsiai pilkų ruožų su angliukais, pelenais. Centrinėje sampilo dalyje, kv. 6–8 DEF matėsi permaišyta žemė – tai kažkada kastos duobės vieta. Čia sampilas ploniausias, nes žymi jo dalis nuardyta kasant duobę. Sampilas storiausias yra kraštiniuose kvadratuose, kur gelsvo smėlio sluoksnis siekia 50–60 cm.

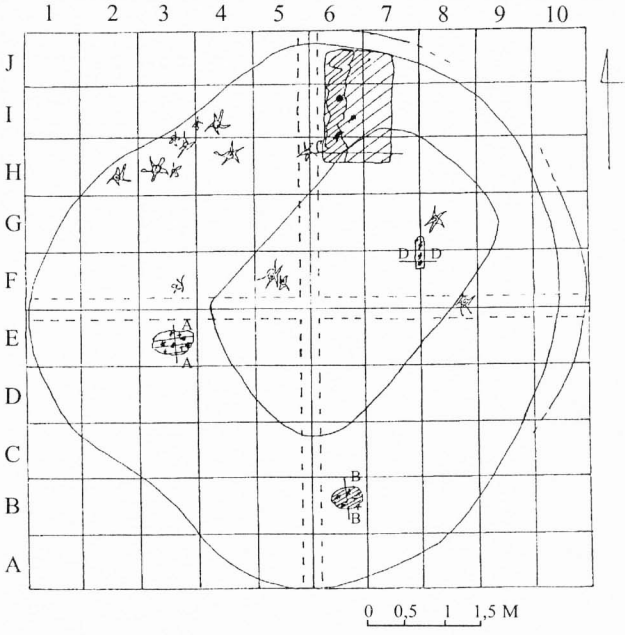

25 pav. Tirto pilkapio 12 (2x) planas. *J. Stankaus brėž.*
Fig. 25. The plan of the explored barrow 12 (2x).

20–60 cm gylyje nuo sampilo paviršiaus pasimatė pilkos, tamsiai pilkos, juodos žemės 3–5 cm storio sluoksnis – pirminis žemės paviršius. Jis neišlikęs centrinėje sampilo dalyje, nes sunaikintas kasant duobę. Pirminiame žemės paviršiaus sluoksnyje matėsi pelenų, smulkių angliukų. Tai rodo, kad prieš laidojant mirusįjį, žemės paviršius buvo apvalomas ugnimi. Nykstant pirminiam žemės paviršiaus sluoksniui, išryškėjo įvairaus dydžio pilkos, tamsiai pilkos žemės dėmės, o Š ir R sampilo pakraščiuose pasimatė neryškaus griovio fragmentai. Kv. 3E, 65 cm gylyje buvo atidengta 55x65 cm pilkos žemės dėmė. Duobėje aptikta anglies gabalėlių, pelenų, tačiau nei degusių kauliukų, nei radinių neaptikta. Jos gylis – 30 cm. Kv. 6B 70 cm gylyje aptikta 35x45 cm dydžio dėmė. Joje matėsi pelenų, anglies gabaliukų, žemė pilka, juoda. Duobės gylis – apie 30 cm.

Kv. 6–7 H–J, 55–60 cm gylyje pasimatė didelė stačiakampio formos pilkos, tamsiai pilkos žemės, smėlio dėmė. Jos plotis R–V kryptimi – 140 cm, o ilgis Š–P kryptimi – 190 cm. Tiriant duobę, rasta smulkių angliukų, pelenų. Nei radinių, nei degusių kauliukų joje nerasta. Kv. 7–8FG, 60 cm gylyje aptikta pailgos formos 15x50 cm dydžio pilkos, tamsiai pilkos žemės dėmė (25 pav.). Tai apie 18 cm skersmens sudegusio rąsto liekanos.

Duobių paskirtis neaiški. Jose nerasta nei degusių kauliukų, nei radinių. Galimas dalykas, kad šios duobės susijusios su mirusiojo laidojimo tradicija – laužų ar fakelų deginimu. Atrodo, kad mirusysis buvo palaidotas centrinėje sampilo dalyje ir kažkada jo kapas „ištirtas“ „lobių ieškotojų“.

Pilkapio chronologija neaiški. Matyt, jis vienalaikis su kitais čia tirtais IX–XII a. pilkapiais.

SENIEJI MACELIAI
BARROW CEMETERY

In the summer of 2002, barrow 12 of Senieji Maceliai barrow cemetery was explored (2x in the plan, Fig. 24). It had a shape of an irregular circle (Fig. 25), size of 10x10 m, overgrown with firs and pines. The height of the earth pile was 55–60 cm. On the northern and eastern sides of the earth pile the blurred fragments of a trench were noticed. In the central part of the earth pile the pit was seen, 3 m wide to the direction from

the southeast to the northwest and 45 m long in the direction from northeast to the southwest. It seems that in this part of the earth pile the body(-ies) was(were) buried, but it is unclear when these graves were destroyed by "archaeologists". In other parts of the earth pile in the pits of different size neither burned bones nor any other finds were found. This barrow seems to be contemporaneous togethen with other barrows explored on this site, and it is dated to the 9th–12th centuries.

PADUOBĖS–ŠALTALIŪNĖS III GRUPĖS PILKAPYNAS

Valdas STEPONAITIS

2002 m. buvo pratęsti Paduobės–Šaltaliūnės (Švenčionių r.) III grupės ardomų pilkapių tyrinėjimai, LNM pradėti 1987 m. (žr. *ATL 1986 ir 1987 metais,* V., 1988, p. 61–63; *ATL 1988 ir 1989 metais,* V., 1990, p. 61–62; *ATL 1990 ir 1991 metais,* V., 1992, t. 1, p. 124–127; *ATL 1992 ir 1993 metais,* V., 1994, p. 112–113; *ATL 1994 ir 1995 metais,* V., 1996, p. 83–84; *ATL 1998 ir 1999 metais,* V., 2000, p. 205–206; *ATL 2000 metais,* V., 2002, p. 76; *ATL 2001 metais,* V., 2002, p. 96–97). 2002 m. tyrinėjimų metu buvo ištirtas ardomas pilkapis 12.

Pilkapis 12 yra Š pilkapyno dalyje, sodybos kieme, apsuptas ūkinių pastatų bei stipriai apardytas įvairių ūkinių darbų metu (PR pilkapio dalis visiškai sunaikinta). Išlikusios pilkapio dalies sampilo skersmuo – apie 12 m, aukštis – 0,6 m. Pilkapis supiltas iš aplinkinio smėlio su apardyto akmenų vainiko liekanomis V ir ŠV pilkapio pusėje, keliolika akmenų buvo ŠR pilkapio dalyje ir griovyje. Aplink pilkapį nebuvo vientiso griovio: V–Š–ŠR dalyje aplink pilkapį buvo lėkštas griovys su keliomis gilesnėmis duobėmis jame. Griovio plotis – 1,4–2,2 m, gylis – iki 0,8 m, jis užpildytas tamsiai rudu smėliu. Pilkapio skersmuo su grioviu – 15 m. Nukasus sampilą, pilkapio pagrindo lygyje tarp griovio ir pilkapio centro išryškėjo 2 duobių kontūrai: viena – 6 m ilgio, iki 2 m pločio, kita – 3 m ilgio (dalis suardyta), apie 2 m pločio. Šios duobės įrengtos pilkapio pagrindo įgilinimuose į įžemį – duobės iškastos įžemyje, o paskui jų paviršius išdegintas kartu su pilkapio paviršiumi (panašios duobės fiksuotos ir pilkapyje 11, tik be akmenų vainiko). Pilant sampilą vienoje duobėje sukrauta apie 5 m ilgio (dalis suardyta) akmenų sienelė. Geriau išliko 2 m ilgio sienelės dalis, kuri giliausioje duobės vietoje krauta iš 3 aukštais vienas ant kito sudėtų akmenų, kiek arčiau išorinio duobės krašto. Duobės galuose, kylančiuose į viršų, buvo viena neištisinė akmenų eilė. Atrodo, kad akmenys naudoti pilant pilkapį norint padidinti sampilą. Kitoje duobėje akmenų užtvaro nebuvo, tik keli pavieniai akmenys. Pilant sampilą duobės užsipildė sampilo smėliu, o viršutiniai jų akmenys buvo akmenų vainiko tęsinys.

Pilkapyje ant pagrindo rasti 4 sudegintų mirusiųjų kapai, dar vieno suardyto degintinio kapo liekanų buvo rasta suardytoje pilkapio dalyje. Degintinis kapas 1 buvo įrengtas PV pilkapio pakraštyje, dalinai perkasant pilkapio pagrindą. Palaikų likučiai iš laužavietės surinkti gana kruopščiai (didesnė dalis) ir kompaktiškai supilti į 89 cm ilgio, 19–36 cm pločio, iki 10 cm aukščio krūvelę. Kapas orientuotas 20° kampu. Tarp degintų kauliukų